

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА “НАТАЛІЯ ШЕВЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заява № 68762/01)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

15 травня 2008 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції.
Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Наталія Шевченко проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,
пані Снежана Ботучарова (Snežana Botoucharova),
п. Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),
п. Володимир Буткевич (Volodymyr Butkevych),
п. Райт Маруст (Rait Maruste),
п. Марк Віллігер (Mark Villiger),
пані Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska), *судді*,
та пані Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,
після обговорення за зачиненими дверима 22 квітня 2008 року,
постановляє таке рішення, що було прийнято того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена проти України за заявою (№ 68762/01), поданою до суду 27 вересня 2000 року громадянкою України пані Шевченко Наталією Леонідівною (далі — заявниця) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).
2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженими — пані В. Лутковською, яку замінив п. Ю. Зайцев.
3. 26 травня 2004 року Суд вирішив направити Уряду скарги заявниці щодо тривалості провадження та відсутності національних засобів юридичного захисту за цією скаргою. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо суті заяви та її прийнятності одночасно.

ЩОДО ФАКТІВ

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

А. Цивільне провадження

4. Заявниця, 1965 року народження, проживає у місті Києві.
5. З 1991 року по вересень 1997 року заявниця та її неповнолітній син, 1984 року народження, були прописані у гуртожитку для працівників міського підприємства поштового зв'язку, роботодавця заявниці. Упродовж цього періоду підприємством поштового зв'язку кімната у цьому гуртожитку заявниці фактично ніколи не надавалась у зв'язку із відсутністю вільних приміщень. Заявниці та її сину було дозволено займати два койко-місця у гуртожитку для несімейних працівників підприємства «Д. Х.». Після сплину строку прописки у жовтні 1997 року заявниця знайшла вільну кімнату в гуртожитку підприємства поштового зв'язку та переїхала туди із сином.
6. 28 листопада 1997 року підприємство поштового зв'язку звернулось до Старокиївського районного суду міста Києва з позовом до заявниці (та її неповнолітнього сина) про виселення.
7. 10 грудня 1997 року Старокиївський районний суд міста Києва направив справу за територіальною підсудністю до Ленінградського районного суду міста Києва. Цей суд, у свою чергу, 22 березня 1998 року направив справу до Мінського районного суду міста Києва (далі — районний суд)¹.
8. 4 червня 1998 року заявниця подала зустрічний позов про визнання її права користування жилим приміщенням у гуртожитку підприємства поштового зв'язку.

¹ Після адміністративної реформи — Оболонський районний суд міста Києва.

9. У 1999 році Київська державна адміністрація вирішила зробити з гуртожитку підприємства поштового зв'язку міський багатоквартирний будинок та надала можливість мешканцям цього гуртожитку звертатись із заявами про безстрокову оренду.
10. 20 січня 2000 року районний суд зобов'язав заявницю та її сина переїхати до гуртожитку підприємства «Д. Х.» та залишив зустрічний позов заявниці без задоволення. Зокрема, суд встановив, що заявниця ніколи не отримувала ордер на кімнату у гуртожитку підприємства поштового зв'язку. 29 березня 2000 року Київський міський суд² розглянув апеляційну скаргу заявниці, залишив рішення суду першої інстанції без змін. Рішення набрало законної сили, та було відкрите виконавче провадження.
11. 25 вересня 2000 року заступник прокурора міста виніс постанову про зупинення виконавчого провадження.
12. 25 грудня 2000 року президія Київського міського суду задовольнила протест заступника прокурора міста, скасувала попередні рішення та направила справу на новий розгляд до районного суду. Зокрема, суд зазначив, що підприємство «Д. Х.» мало бути залучено до провадження, оскільки відсутні дані про підстави проживання заявниці у гуртожитку цього підприємства.
13. 25 грудня 2001 року районний суд відмовив підприємству поштового зв'язку у задоволенні позовних вимог та відмовив заявниці визнати її право займати кімнату у колишньому гуртожитку цього підприємства. Районний суд встановив, що попри відсутність у заявниці ордера на проживання у спірній кімнаті, вона не може бути виселена з неї, оскільки її статус як мешканця гуртожитку підприємства «Д. Х.» не був визначений, а заявниця не мала іншого житла. Обидві сторони оскаржили це рішення.
14. 2 квітня 2002 року апеляційний суд скасував це рішення та направив справу на новий розгляд, зазначивши, зокрема, що суд першої інстанції не роз'яснив заявниці, що згідно із розпорядженням міської державної адміністрації гуртожиток перетворено на багатоквартирний будинок і що заявниця могла звернутись із заявою про надання їй дозволу для укладення договору безстрокового найму.
15. 20 грудня 2002 року заявниця доповнила свої позовні вимоги, зокрема, вона вимагала видати їй ордер на жиле приміщення. Її син, який досяг повноліття, був залучений до провадження.
16. 12 березня 2003 року районний суд залишив без задоволення позов підприємства зв'язку та зобов'язав міську державну адміністрацію видати заявниці ордер на приміщення. Зокрема, суд встановив, що заявниці, яка мала прописку у гуртожитку підприємства поштового зв'язку, було надано право займати кімнату у цьому гуртожитку ще у 1991 році. Проте підприємство поштового зв'язку неправомірно не надало заявниці приміщення. Підприємство поштового зв'язку оскаржило це рішення.
17. 12 червня 2003 року апеляційний суд скасував це рішення та направив справу на новий розгляд. Зокрема, суд зазначив, що висновки суду першої інстанції щодо права заявниці проживати у гуртожитку підприємства поштового зв'язку були недостатньо обґрунтовані. Заявниця оскаржила цю ухвалу суду.
18. 15 вересня 2003 року Верховний Суд України відхилив скаргу заявниці.
19. 26 січня 2005 року районний суд залишив без задоволення позов підприємства поштового зв'язку про виселення та визнав право заявниці займати кімнату. Це рішення не було оскаржено.
20. У ході провадження районним судом було призначено близько шістдесят судових засідань. Близько дванадцяти з них були відкладені у зв'язку із неявкою у судові засідання заявниці та її представника; одинадцять — у зв'язку із неявкою позивача; п'ятнадцять — у зв'язку із відпустками судді та іншими пов'язаними із діяльністю суду причинами.

² Після судової реформи у червні 2001 року — апеляційний суд міста Києва.

В. Інші події

21. Заявниця також стверджувала, що її роботодавець умисно, порушуючи закон, опрацьовував приватну інформацію щодо її сімейного життя, проте не надала уточненої інформації з цього приводу. А також заявниця стверджувала, що у ході виконавчого провадження державні виконавці незаконно втруtilись у її володіння, її син упродовж значного періоду часу не міг отримати паспорт та мати доступ до професійної освіти у зв'язку із відсутністю прописки. Заявниця ніколи не зверталась до національних судових органів із відповідними скаргами.

ЩОДО ПРАВА

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

22. Заявниця скаржилась на те, що тривалість провадження у її справі не відповідала вимозі «розумного строку», передбаченій пунктом 1 статті 6 Конвенції, який передбачає таке:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ... який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

23. Уряд висловив заперечення щодо скарги заявниці.

A. Щодо прийнятності

24. Суд зазначає, що ця скарга не є очевидно необґрунтованою у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Відповідно вона повинна бути визнана прийнятною.

B. Щодо суті

25. Суд вказує, що період, який має розглядатись, розпочався 28 листопада 1997 року та закінчився 26 січня 2005 року. Проте Суд зазначає, що тримісячний період з 25 вересня до 25 грудня 2000 року, коли не тривало ні судове, ні виконавче провадження, не має бути включено до загальної тривалості цивільного провадження (див. *«Вировий проти України» (Vyrovyy v. Ukraine)*, № 28746/03, п. 36, 12 липня 2007 року). Таким чином, провадження у справі заявниці тривало шість років і одинадцять місяців, протягом цього періоду справа по суті розглядалась декілька разів судами двох інстанцій.

26. Суд знову нагадує, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватись в світлі обставин справи і з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявника та компетентних органів, важливість предмета розгляду для заявника (див., серед багатьох інших, *«Фрідлендер проти Франції» (Frydlender v. France)* [GC], № 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII).

27. Суд зазначає, що предмет спору у справі заявниці, який стосувався визнання її житлових прав, був важливий для неї. Суд також вважає, що тільки складність справи та поведінка заявниці не можуть виправдати загальну тривалість провадження. Суд вважає, що низка затримок (зокрема повторні направлення справи на новий розгляд, у тому числі після набрання рішенням законної сили, відкладення судових засідань у зв'язку із питаннями, пов'язаними із діяльністю суду та поведінкою позивача — державного підприємства) можуть бути віднесені на сторону Уряду.

28. Суд вже встановлював порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у подібних справах (див., наприклад, згадане вище рішення *«Фрідлендер проти Франції» (Frydlender v. France)*; *«Головко проти України» (Golovko v. Ukraine)*, № 39161/02, п. 50, 63, 1 лютого 2007; *«Карнаушенко проти України» (Karnaushenko v. Ukraine)*, № 23853/02, п. 59, 30 листопада 2006 року).

29. Проаналізувавши всю надану інформацію, Суд вважає, що Уряд не виклав жодного факту чи аргументу, який міг би переконати його дійти іншого висновку у цій справі.

Беручи до уваги свою практику з цього питання, Суд вважає, що тривалість провадження є надмірною та не відповідає вимозі «розумного строку».

30. Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

31. Також заявниця скаржилась за статтею 13 Конвенції на те, що в Україні не існує судів, до яких можна звернутись із скаргою на надмірну тривалість провадження.

32. Уряд висловив заперечення щодо скарги заявниці.

33. Суд зазначає, що ця скарга пов'язана із скаргою, яка розглядалась вище, та відповідно також повинна бути визнана прийнятною.

34. Суд знову повторює, що стаття 13 Конвенції гарантує ефективний засіб юридичного захисту в національному органі в разі стверджуваного порушення вимоги пункту 1 статті 6 Конвенції щодо розгляду справи впродовж розумного строку (див. «*Кудла проти Польщі*» (*Kudla v. Poland*) [GC], № 30210/96, п. 156, ECHR 2000-XI). Суд зазначає, що заперечення та доводи, надані Урядом, були вже відхилені Судом у попередніх справах (див., серед інших рішень, «*Єфименко проти України*» (*Efimenko v. Ukraine*), № 55870/00, п. 64, 18 липня 2006), і Суд не вбачає підстав дійти іншого висновку у цій справі.

35. Відповідно Суд вважає, що у цій справі було порушення статті 13 Конвенції у зв'язку із відсутністю у національному праві засобів юридичного захисту, за допомогою яких заявниця могла б отримати рішення, що б визнавало її право на розгляд справи протягом «розумного строку», що гарантується пунктом 1 статті 6 Конвенції.

III. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

36. Заявниця також скаржилась за пунктом 1 статті 6 Конвенції на несправедливість провадження у її справі та за статтею 8 Конвенції на те, що національні судові органи не захистили її право на користування житлом. Вона також стверджувала про порушення статті 8 Конвенції у зв'язку із опрацюванням в ході провадження приватної інформації щодо її сімейного життя, а також про порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку із незаконним втручанням у її володіння у ході виконання рішення про виселення у 2000 році. Вона скаржилась за статтею 2 Першого протоколу та статтею 1 Протоколу № 4 на втручання у право її сина на освіту та свободу пересування у зв'язку із відсутністю у нього прописки. Насамкінець, заявниця скаржилась за статтями 4, 5, 7, 12 та 14 Конвенції, спираючись на факти цієї справи.

37. Уважно дослідивши зауваження заявниці, виходячи з сукупності наявних матеріалів, Суд не встановив в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, жодних ознак порушення прав та свобод, гарантованих Конвенцією.

38. Відповідно ця частина заяви повинна бути визнана непринятною як очевидно необґрунтована відповідно до пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

39. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

40. Заявниця зазначила, що їй було завдано матеріальної та моральної шкоди у зв'язку з тривалим розглядом її позовних вимог національним судом. Проте вона не змогла визначити суму своїх вимог, тому вона просила Суд вирішити це питання на засадах справедливості.

41. Уряд залишив вирішення цього питання на розсуд Суду.

42. Суд не вбачає причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням та заявленою матеріальною шкодою, відповідно він відхиляє цю вимогу. Проте Суд вважає, що заявниця зазнала моральної шкоди у зв'язку із встановленими Судом порушеннями (див., наприклад, «Сілка проти України» (*Silka v. Ukraine*), № 3624/03, п. 23, 18 січня 2007 року). Здійснюючи оцінку на засадах справедливості відповідно до статті 41 Конвенції, Суд присуджує заявниці 2000 євро відшкодування моральної шкоди.

В. Судові витрати

43. Заявниця не заявила жодних вимог з цього приводу. Відповідно Суд нічого не присуджує.

С. Пеня

44. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу на надмірну тривалість провадження та в цьому зв'язку на відсутність засобів юридичного захисту прийнятною, а решту заяви — непринятною.

2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

3. *Постановляє*, що було порушення статті 13 Конвенції.

4. *Постановляє, що:*

(a) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявниці 2000 (дві тисячі) євро відшкодування моральної шкоди. Зазначена сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, з урахуванням будь-якого податку, який може бути стягнуто із зазначеної суми;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткових пункти.

5. *Відхиляє* інші вимоги заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 15 травня 2008 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
(Claudia Westerdiek)
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
(Peer Lorenzen)
Голова